

requirements are placed on police officers when choosing and maintaining the area and distance of communication. After all, traditional rules are violated so as not to endanger both citizens and the policeman himself.

Due to the tense situation during the COVID-19 pandemic and the special emotional state of citizens, law enforcement officers must have an arsenal of skills to relieve stress with the help of language, be correct, restrain emotions, even under mental stress.

The article notes that during the quarantine there is an increase in cases of domestic violence because of forced isolation, economic problems, and lack of personal space of family members. Thus, in order to resolve family and domestic conflicts, a police officer must have not only communicative but also conflictological competence.

The paper provides practical recommendations for the peaceful settlement of conflicts, identifies methods of communicative influence on people, and lists the main psychotechnics of influence.

Thus, the communicative competence of police officers depends not only on stabilizing the situation during a pandemic, not only on public order and the criminal situation, but also on increasing public confidence in the activities of the state and state institutions represented by law enforcement agencies.

Keywords: *communicative competence, nonverbal behavior, psychological barrier of communication, paralinguistic features, emotional condition, psychological contact.*

УДК 351.741: 37.018.46

DOI 10.31733/2078-3566-2021-2-103-107

Юрій ВЕЛИКИЙ[©]

викладач

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ЮРИДИЧНІ КОЛІЗІЇ В ЗАКОНОДАВЧОМУ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМУ АКТІ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОФЕСІЙНИЙ РІВЕНЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У статті здійснено спробу наукового обґрунтування прогалин у Законі України «Про Національну поліцію» і підготовленого на підставі статті 75 цього Закону підзаконного «поліцейського» нормативно-правового акту – Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, затвердженого наказом МВС України від 24.12.2015 № 1625 [2, 3].

Детальний аналіз вищевказаного законодавчого і «поліцейського» нормативно-правового акту дозволив прослідкувати суперечності, які виникають під час їх реалізації, існування юридичних колізій між Законом України «Про Національну поліцію» і підзаконним нормативним актом, що впливає на професійний рівень поліцейських.

У статті здійснено наукове обґрунтування доцільності реформування на сучасному етапі розвитку суспільства одного із найважливіших видів професійного навчання поліцейських, визначене Законом України «Про Національну поліцію», післядипломної освіти, яке повинно проводитися в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та за місцем несення служби поліцейського.

Проведене дослідження вимагає від керівників територіальних органів Національної поліції звернути увагу на наявні недоліки в стані післядипломної освіти, так як вони є замовниками навчання підлеглих у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. З метою підвищення рівня довіри населення до поліції керівники усіх рівнів повинні контролювати та створювати необхідні умови щодо удосконалення професійного рівня працівників поліції.

Ключові слова: *недоліки законодавства, юридичні колізії, низький професійний рівень, післядипломна освіта поліцейських.*

Постановка проблеми. Пропонуємо визначити, як недоліки на законодавчому рівні і підготовленому на підставі цього Закону підзаконного нормативно-правового акту впливають на рівень професійної підготовленості поліцейського. Часто саме від професійного рівня поліцейського залежить якість виконання ними посадових обов'язків та формування довіри

© Великий Ю. М., 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4386-7555>

great170512@gmail.com

до поліції суспільства.

Аналіз публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Під час аналізу публікацій використовувались опис, аналітичні і синтетичні судження як методи наукового дослідження. Матеріалом для досліджень є Закон України «Про Національну поліцію» та «поліцейський» нормативно-правовий акт, публікації у мережі INTERNET за напрямком дослідження.

Мета дослідження полягає у спробі показати існування юридичних колізій та прогалин в Національному законодавстві, наукового обґрунтування доцільності змін в «поліцейському» нормативно-правовому акті, що призводять до суперечностей під час їх реалізації, виявити недоліки в організації післядипломної освіти, причини низького професійного рівня поліцейських після проходження ними професійного навчання.

Виклад основного матеріалу. Національна поліція України є органом, на який покладатися дотримання в суспільстві правопорядку і спокою пересічних громадян, шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [2].

Під час реалізації покладених на неї функцій головними проблемами залишаються недосконале Національне законодавство, прогалини в «поліцейському» нормативно-правовому акті, «кадровий голод» у практичних підрозділах, низький професійний рівень поліцейського, що впливає на рівень довіри до поліції населення.

Станом на червень 2020 року чисельність Національної поліції становила 151,6 тис. осіб. При цьому, недоукомплектовано 23,7 тис. посад, а це майже 16% персоналу. Найбільше бракує людей у Департаменті патрульної поліції – понад 22%, тобто кожна п'ята посада – вакантна. Найбільший недобір поліцейських у місті Києві [4, 5].

З поліції продовжують масово звільнятися працівники. Офіційні дані свідчать, що найбільше звільнень з лав поліції було 2018 року – понад 10%

від загальної кількості. Цей відтік кадрів продовжується й нині. За 5 місяців 2020 року звільнилися ще 4425 поліцейських. Це, в свою чергу, приводить до збільшення навантаження на діючих працівників на службі [4, 5].

Рівень довіри населення до правоохоронців невинно знижується. Так, згідно з даними Національного соціологічного опитування від жовтня 2016 року новій поліції довіряли 40,7 % респондентів, не довіряли – 41,9 %. За даними соціологічного опитування центру Разумкова від лютого 2020 року, рівень довіри до поліції – 43,7 %, при цьому не довіряли правоохоронцям 44,3 % опитаних. Згідно з даними опитування від 4 травня 2020 року, рівень довіри до Національної поліції знижується і становить 35,7 %, а рівень недовіри – 55,6 % [4, 5].

На жаль, окрім сервісної служби, поліцейські поки не змогли виконати головну функцію – гарантувати громадянам почуття безпеки та захищеності на вулицях. Уже не кажучи про подолання злочинності. Ще дві складові – розкриття злочинів і порядок на дорогах – взагалі залишилися за дужками поліцейської реформи.

Значних іміджевих втрат нова Національна поліція зазнала в результаті непрофесійних дій поліцейських та непоодиноких гучних інцидентів, які мали місце в різних областях України упродовж 2016 – 2020 років [6].

За 2019-2020 роки за матеріалами Департаменту внутрішньої безпеки [4, 5]:

- розпочато 1037 кримінальних проваджень відносно поліцейських, у яких повідомлено 482 підозри. Це майже 2 кримінальні провадження та 1 підозра на день;
- складено 1206 адміністративних протоколів відносно поліцейських за порушення антикорупційного законодавства – 2,5 протоколи щоденно;
- проведено 4622 цільові перевірки, за результатами яких 2724 особи притягнуто до дисциплінарної відповідальності. На жаль, щоденно п'ять-шість поліцейських отримують покарання;
- звільнено 178 осіб – кожного тижня звільняється по негативним мотивам 2-3 працівника поліції.

За матеріалами Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції, Державним бюро розслідувань відкриваються до 90 відсотків проваджень відносно правоохоронців [6].

Разом з цим, відповідно до вимог пункту 8 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський під час виконання покладених на поліцію повноважень є представником держави [2]. Для реалізації цих повноважень поліцейський повинен мати високий рівень професійної підготовки і упродовж всієї служби аж до звільнення, постійно впливати на підтримання та розвиток свого рівня.

Відповідно до вимог статті 72 Закону України «Про Національну поліцію» професійне навчання поліцейських складається з первинної професійної підготовки; підготовки у вищих

навчальних закладах із специфічними умовами навчання; післядипломної освіти; службової підготовки. Порядок, організацію та терміни проведення професійного навчання визначає Міністерство внутрішніх справ України [2].

Система професійного навчання в МВС і Національній поліції за час незалежності України реформувалась 4 рази : в 1992, 2003, 2012 і 2015 роках.

На законодавчому рівні в Законі України «Про Національну поліцію» взагалі не має визначення, що таке «професійне навчання». У цьому Законі не визначено, що «професійне навчання поліцейського України повинно бути організованим, безперервним і цілеспрямованим процесом з оволодіння спеціальними знаннями, уміннями і навичками, необхідними для успішного виконання покладених на нього посадових обов'язків».

Стаття 72 Закону дає також визначення видів професійного навчання поліцейських. Однак з цих видів навчання поліцейських виключено один з найважливіший організаційних видів навчання – самостійну підготовку.

Ефективність службової підготовки поліцейського в органах і підрозділах Національної поліції наднизька. Об'єм інформації кожного року збільшується, більша частина поліцейських, враховуючи специфіку професійної діяльності, не встигає відслідковувати за змінами на законодавчому рівні, підтримувати на високому рівні необхідні уміння та навички з практичних видів навчання: вогневої, фізичної і тактико-спеціальної підготовки.

Під час збільшення навантаження поліцейські не в змозі якісно впливати на свій професійний рівень під час служби і змушені це робити не у службовий, а за рахунок вільного або позаслужбового часу. Це знижує ефективність підтримання та удосконалення професійного рівня поліцейського, відповідно до встановлених вимог. Разом з цим, Законом не передбачено такий вид професійного навчання як самостійна підготовка.

Ефективно впливати на свій професійний рівень поліцейський може в разі звільнення його від виконання посадових обов'язків. Фактично, значна частина поліцейських проходять навчання самостійно, за рахунок особистого часу або під час післядипломної освіти.

Згідно 53 статті Конституції України Держава забезпечує доступність і безоплатність професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток вищої і післядипломної освіти [1].

На підставі статті 75 Закону України «Про Національну поліцію» післядипломна освіта поліцейських здійснюється на загальних засадах, визначених Законом України «Про вищу освіту», з урахуванням особливостей, визначених цим Законом, і складається із спеціалізації; перепідготовки; підвищення кваліфікації; стажування [2].

Післядипломна освіта поліцейських здійснюється за державним замовленням у межах виділених бюджетних коштів на фінансування цього виду освітньої діяльності. Державне замовлення на післядипломну освіту працівників поліції формується відповідно до вимог чинного законодавства [3].

Цим Законом чітко визначено, що поліцейські зобов'язані проходити підвищення кваліфікації за відповідним напрямом службової діяльності не рідше одного разу на три роки; перед призначенням на керівну посаду, у тому числі вищу керівну посаду, ніж займана [2].

Однак в пункті 2 розділу VIII Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, яке затверджено наказом МВС України від 24.12.2015 № 1625 і зареєстровано в Міністерстві юстиції України 16.01.2016 за № 76/28206 визначено, що працівники поліції направляються на підвищення кваліфікації за потребою, але не рідше одного разу на 3 роки [3].

Відповідно до вимог 5 розділу цього наказу керівники структурних підрозділів центрального органу управління та територіальних (міжрегіональних) органів Національної поліції України затверджують списки працівників поліції, яких планується направити на навчання, доводять їх до відомих керівників відповідних органів і підрозділів та кандидатів на навчання; організовують завчасне планування відпусток працівників поліції, які підлягають направленню на навчання [3].

Внесення в підзаконному акті до розділу 8 наказу МВС № 1625 – 2016 року п. 2 з формулюванням «працівники поліції направляються на підвищення кваліфікації за потребою, але не рідше одного разу на 3 роки» суперечить пункту 3 статті 75 Закону України «Про Національну поліцію», в якій не передбачено потреби і 100% поліцейських зобов'язані проходити підвищення кваліфікації за відповідним напрямом службової діяльності не рідше одного разу на три роки; перед призначенням на керівну посаду, у тому числі вищу керівну посаду, ніж займана.

У результаті цього, керівники територіальних (міжрегіональних) органів Національної поліції України керуються в своїй службовій діяльності не вимогами Закону, а вимогами

наказу МВС № 1625-2016 року. На післядипломну освіту упродовж звітнього періоду направляють на навчання декілька разів одного поліцейського за різними програмами. Повторне направлення упродовж календарного року поліцейських, які проходили навчання з післядипломної освіти та успішно здали підсумковий комплексний іспит, негативно впливає на якість відпрацювання ними затверджених програм навчання.

З метою виконання державного замовлення на післядипломну освіту та керуючись потребою на цей вид професійного навчання, керівниками територіальних органів Національної поліції України направляються випускники закладів вищої освіти МВС та поліцейських зі стажем роботи на займаних посадах менше 2-3 років; поліцейських-жінок, які мають дитей віком до 5 років; осіб, які навчаються на заочних факультетах в закладах вищої освіти МВС; або тих, які на час проведення навчання знаходяться на лікарняному, у чергових відпустках та відрядженні. Направлення декілька разів працівників на навчання за звітний період також призводить до нецільового використання коштів державного замовлення на післядипломну освіту.

Рознярядка щодо направлення на післядипломну освіту поліцейських формується на календарний рік, а навчання в закладах вищої освіти, зі специфічними умовами навчання організовується і проводиться на навчальний рік. Зазначені розбіжності створюють непорозуміння в роботі, додаткові нормативні документи по контролю за їх виконанням, вимагають від відповідальних працівників вести дві форми облікової звітності, призводить до суперечності під час організації навчання у літній період року, коли науково-педагогічний склад вищих закладів освіти повинен знаходитись у планових відпустках.

Так, під час дослідження якості організації післядипломної освіти в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ у 2018-2019 навчальному році упродовж календарного року на цей вид професійного навчання направлено 31 (1,1 %) поліцейського, які вже проходили навчання у звітному періоді та успішно здали підсумковий іспит; отримали незадовільні оцінки на підсумковому іспиті 191 (7 %) поліцейський; не прибули на підсумковий іспит – 9 (0,3 %); 12 (0,4 %) не здали підсумковий іспит, з причини знаходження на лікарняному, у черговій відпустці, відрядженні і не отримали підсумкові документи – сертифікати та свідоцтва.

Згідно пункту 9 розділу 8 наказу МВС № 1625-2016 року працівники поліції, які під час проходження довгострокового підвищення кваліфікації не виконали відповідну навчальну програму (отримали незадовільні оцінки за її підсумками), можуть бути знову направлені для проходження довгострокового підвищення кваліфікації не раніше ніж через рік. Виходячи з вимог цього пункту наказу, до виконання посадових обов'язків після планового навчання на післядипломній освіті упродовж року продовжують отримувати вогнепальну зброю та залучатися до несення служби працівники, які не засвоїли запропоновану навчальну програму і мали незадовільний рівень професійної підготовки.

Висновки. Причинами існування цих юридичних колізій є:

1. Недосконала якість сучасного законодавства, що відображається у його суперечності та невідповідності правилам законодавчої техніки.
2. Недостатня системність нормативно-правових актів, що засновується на непослідовності.
3. Низький рівень «розчистки» законодавства, що супроводжується дією одночасно нових та вже скасованих нормативних актів.
4. Недосконалість термінології нормативного масиву, що викликає труднощі правозастосовчої практики.
5. Низький рівень професійної культури юристів, що призводить до незнання нормативного масиву.

Вирішення проблеми вбачається нами в усуненні виявлених розбіжностей та подоланні цих колізій. Це в свою чергу, буде якісно впливати на правильне трактування Національного законодавства і «поліцейського» нормативно-правового акту, а саме Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, ефективність та якість роботи поліції в цілому, удосконаленні професійного рівня поліцейського і підвищенні рівня довіри населення до поліцейського.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Документ 254к/96-ВР, чинний, поточна редакція – редакція від 01.01.2020, підстава – 27-ІХ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 2.07.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-4, ст. 75.

3. Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: наказ МВС України від 24.05.2016 № 1625 Документ z0076-16, чинний, поточна редакція – прийняття від 24.12.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text>.

4. Реформа української поліції: як вона проходила. URL : <https://dyvys.info/2020/09/02/reforma-ukrayinskoyi-politsiyi-yak-vona-prohodyla/>.

5. Чому реформа Нацполіції летить у прірву і до чого тут Аваков. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-53005046>.

6. Звіт міністра внутрішніх справ Арсена Авакова на засіданні Верховної Ради України. URL : https://mvs.gov.ua/ua/news/31439_Zvit_ministra_vnutrishnih_sprav_Arsena_Avakova_na_zasidanni_Verhovnoi_Radi_Ukraini.htm.

References

1. Konstytutsiya Ukrainy [The Constitution of Ukraine]. Dokument 254k/96-VR, chynnyy, potochna redaktsiya — redaktsiya vid 01.01.2020, pidstava - 27-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukr.]

2. Pro Natsional'nu politsiyu [On the National Police]: Zakon Ukrainy vid 2.07.2015. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2015. № 40-4, st. 75. [in Ukr.]

3. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro orhanizatsiyu pisl'yadyplomnoyi osvity pratsivnykiv Natsional'noyi politsiyi [On approval of the Regulations on the organization of postgraduate education of employees of the National Police]: nakaz MVS Ukrainy vid 24.05.2016 № 1625 Dokument z0076-16, chynnyy, potochna redaktsiya – pryynyattya vid 24.12.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text>. [in Ukr.]

4. Reforma ukrayins'koyi politsiyi: yak vona prokhodyla [Reform of the Ukrainian police: how it went]. URL : <https://dyvys.info/2020/09/02/reforma-ukrayinskoyi-politsiyi-yak-vona-prohodyla/>.

5. Chomu reforma Natspolitseyi letyt' u prirvu i do choho tut Avakov [Why the reform of the National Police is flying into the abyss and why Avakov is here]. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-53005046>. [in Ukr.]

6. Zvit ministra vnutrishnikh sprav Arsena Avakova na zasidanni Verkhovnoyi Rady Ukrainy [Report of the Minister of Internal Affairs Arsen Avakov at the sitting of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL : https://mvs.gov.ua/ua/news/31439_Zvit_ministra_vnutrishnih_sprav_Arsena_Avakova_na_zasidanni_Verhovnoi_Radi_Ukraini.htm. [in Ukr.]

ABSTRACT

Yuriy Velykyi. Legal collisions in the legislative and regulatory act that affect the professional level of police officers and the trust of the police in society. The article attempted to scientific substantiate the gaps in the Government Draft Law No. 2822 "On the National Police", which on May 21, 2015 supported in the first reading the Verkhovna Rada of Ukraine and prepared on the basis of Article 75 of this Law of the by-law "police" normative legal act - Regulations on the organization of postgraduate education of employees of the National Police, approved by the Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine of December 24, 2015 No. 1625 [2, 3]. A detailed analysis of the above-mentioned legislative and "police" normative legal act allowed to trace the contradictions that arise during their implementation, the existence of legal collisions between the Law of Ukraine "On the National Police" and a by-law norm that affects the professional level of police officers.

The article provides a scientific justification for the feasibility of reforming at the present stage of society one of the most important types of professional training of police officers, defined by the Law of Ukraine "On the National Police", postgraduate education, which should be carried out in higher education institutions with specific conditions of training and at the place of their service of the police officer. The conducted study requires the heads of territorial bodies of the National Police to pay attention to the existing shortcomings in the state of postgraduate education, as they are customers of training subordinates in higher education institutions with specific conditions of study. In order to increase the level of public trust in the police, heads of all levels must monitor and create the necessary conditions for improving the professional level of police officers.

Keywords: shortcomings of legislation, gaps in the "police regulation, low professional level, postgraduate education of police officers.